

Ellie Lust

Mijn jaren bij de politie

Geschreven in samenwerking
met Julien Althuisius

Ambo|Anthos
Amsterdam

Inhoud

Voorwoord 7

- 1 'Wij zijn met een halve minuut ter plaatse' 9
- 2 Op de Olympia 29
- 3 De nachtwacht 37
- 4 Operatie Marisol 49
- 5 Echt wat voor jou 67
- 6 De pijn van een politieagent 81
- 7 Donaldje 89
- 8 Moeder de agent 97
- 9 Sheriff van de straat 103
- 10 Mam, ik moet je wat vertellen 127
- 11 Roze in Blauw 133
- 12 Licht, camera, actie 157
- 13 Ellie, van de politie 169

Woord van dank 181

Voorwoord

Eind jaren tachtig, toen Amsterdam weer was bijgekomen van de krakersrellen en het kroningsoproer, begon ik mijn eerste diensten te draaien bij de noodhulp in Amsterdam-West, gewoon als politievrouw. Vanaf het moment dat ik de politie-school verliet en de straat op mocht heb ik me als een vis in het water gevoeld. Het vak zat me als gegoten. Ik maakte alles mee wat mijn stad te bieden had: ik heb gevochten met inbrekers, achter overvallers aan gezeten, was als eerste ter plaatse bij afrekeningen, dodelijke ongevallen en intense persoonlijke drama's. Maar ik was ook bij in nood verkerende hamsters en heb zelfs een heus fietsbandenmysterie opgelost.

Er kwamen bij het maken van dit boek heel veel herinneringen naar boven, want bij de politie maak je eigenlijk iedere dag wel iets mee wat het vertellen waard is. Ik neem de lezer mee naar ruim dertig jaar politiewerk in Amsterdam, werk dat ik met heel veel liefde heb gedaan. Veel uit die tijd is niet in dit boek terechtgekomen. Hoe mijn dierbare collega Leo het wijkagentenwerk als geen ander begreep bijvoorbeeld. Of

hoe we als Amsterdamse dienders schouder aan schouder stonden bij grote gebeurtenissen die onze stad en bevolking raakten, zoals de Bijlmerramp. De verhalen die in dit boek staan heb ik zorgvuldig geselecteerd: ik wil laten zien wat het betekent om bij de politie te werken. Ik heb in die jaren veel geleerd en ik vind het fijn en belangrijk om die ervaringen te delen. Ik hoop dat de lezers meer begrip krijgen voor het werk van de politie, want laat één ding duidelijk zijn: je doet het niet voor het geld. Je doet het met je hart en dat verrijkt.

Dit boek is een liefdevolle herinnering aan al die jaren op straat en al die uren, dag en nacht, ‘op’ de auto met dierbare collega’s met wie ik lief en leed heb gedeeld. Al die dagen achter mijn bureau, al die keren dat we hard stonden te lachen bij de koffieautomaat, alle mensen – agenten en burgers – met wie ik te maken kreeg: ik heb een rol gespeeld in hun leven, en zij in dat van mij.

Die eenendertig jaar bij de politie hebben me voor een belangrijk deel gevormd tot wie ik nu ben. Van kinds af aan wilde ik bij de politie werken en hoewel ik het uniform niet meer draag voel ik me nog steeds een diender. Ik denk dat ik me altijd zo zal blijven voelen, want eens een diender, altijd een diender.

Ellie Lust, november 2019

‘Wij zijn met een halve minuut ter plaatse’

‘Heb ik de AD602 op luisteren? Kom eens uit voor het HB, over.’

Het is 22 december 1989, een koude winterochtend, en mijn collega Hans en ik patrouilleren in de Schinkelbuurt in Amsterdam-Zuid. Hans stuurt de Volkswagen Golf rustig door de straten rondom het Hoofddorpplein. Het is nog donker en de stad ontwaakt langzaam, een ochtend als alle andere, wanneer het hoofdbureau zich meldt. Ik pak de spreek sleutel van de haak op het dashboard en meld me.

‘De 602. HB, zegt u het maar.’

‘602, we krijgen zojuist een melding binnen van een gewapende overval bij de Dirk van den Broek aan het Delflandplein,’ zegt de centralist.

Ik antwoord: ‘Wij zijn daar zo ongeveer om de hoek, HB.’

‘Het gaat om drie daders, waarvan één een kapmes heeft en één een jachtgeweer met afgezaagde loop.’

We kijken elkaar even aan, Hans en ik. We twijfelen geen seconde.

‘Wij zijn met een halve minuut ter plaatse.’

‘De overval is nog gaande, 602, dus wees voorzichtig.’

Hans geeft gas en ik zet de zwaailichten en sirene aan. Met een noodgang scheuren we richting het Delflandplein. Het HB meldt ons intussen dat de daders het pand hebben verlaten.

‘Let goed op, hè,’ zegt Hans tegen me, ‘het kan zijn dat we moeten rennen en ze zijn gewapend.’

Ik knik, probeer koel over te komen, maar in mijn onderbuik voel ik de spanning. Ik ben niet bang, maar nu gaat het erom.

We naderen het Delflandplein en zien in de verte al het rode logo van Dirk van den Broek.

‘Pakken we de voorkant of de achterkant?’ vraag ik.

Vaak verlaten overvallers een winkel via de achterkant, zodat ze minder opvallen. Maar zij weten dat wij dat weten, dus misschien nemen ze juist wel de voorkant. Hans is geconcentreerd en gespannen.

‘Fiftyfifty kans,’ zegt hij. ‘En als wij ze missen, hebben de collega’s die onderweg zijn nog een tweede kans.’ Met een scherpe bocht rijdt Hans richting de achterkant van de Dirk en – je zal het altijd zien – daar gebeurt helemaal niets. Er komt een man naar buiten, hij rent op ons af en wijst richting de grote weg.

‘Ze zijn die kant op!’ roept hij. ‘In een witte Opel Kadett!’

Shit, zijn ze toch via de voorkant vertrokken. Hans gooit het stuur om en met gierende banden zetten we de achtervolging in. Ik zet me schrap, in de ene hand de spreek sleutel om onze positie door te geven, de andere stevig om de handgreep in de deur. Dit kan weleens een heel wild ritje gaan worden.

In 1989 ben ik tweeëntwintig jaar en ik zit pas net bij de Amsterdamse politie; een groentje, vers van de politieschool. Vorig jaar zomer heeft het Nederlands elftal het Europees Kampioenschap voetbal gewonnen. Dit jaar is het jaar van de val van de Berlijnse Muur, van de eerste televisie-minuten van RTL Véronique, van ‘Eternal Flame’ van The Bangles en ‘No More Boleros’ van Gerard Joling. Maar voor mij is het het jaar dat ik eindelijk mijn diploma heb gekregen en mezelf politieagent mag noemen. Dit, dit wat er nu gebeurt, deze achtervolging op een vroege morgen in december, de adrenaline die door mijn lijf giert, de witte Opel die we bijna uit het zicht verliezen terwijl onze zwaailichten de huizen om ons heen blauw kleuren en onze sirenes alle wekkers in de buurt overbodig maken, is alles waar ik altijd van heb gedroomd.

Van jongs af aan droomde ik ervan politieagent te worden. Hoe gaat zo iets? Het ontstaat, denk ik, het zit in je of het zit niet in je. Misschien is het wel een roeping. Verplegers, brandweermannen, politieagenten: weinig geld, veel stress. Maar we doen het niet voor het geld. We doen het niet eens voor onszelf. We doen het voor de anderen, omdat we denken dat sommige mensen anderen moeten helpen.

Er waren destijds misschien nog maar weinig vrouwelijke politieagenten op straat, maar in televisieseries als *Hill Street Blues*, *Cagney and Lacey* en *Charlie's Angels* zag ik iedere week dat het wel kon. Die televisieseries – ik vrat ze – toonden de romantiek en de spanning van het politievak. Dat zal ongetwijfeld hebben meegespeeld bij mijn keuze voor de po-

litieschool, maar het werkelijke fundament voor mijn liefde voor het politievak is een sterk rechtvaardigheidsgevoel. Als onschuldige mensen iets wordt aangedaan, wil elke vezel in mijn lijf in actie komen. Ik kan niet tegen onrecht, ben er allergisch voor.

Hoewel ik verder niet uit een familie van politieagenten kom, is dat rechtvaardigheidsgevoel misschien wel iets genetisch. In Oostzaan staat een verzetsmonument ter nagedachtenis aan Nanne Zwiep. Als predikant in Enschede sprak hij zich midden in de oorlog vanaf de kansel uit tegen de nazi's en de NSB, en nam hij het op voor de Joden. De volgende dag arresteerden de Duitsers hem en uiteindelijk werd hij op transport gezet naar het concentratiekamp in Dachau. Hij hield het daar twee maanden vol. Het monument is een bronzen stoel met daaraan vastgeketend een vogeltje. Op het gedenkplaatje staat: WAAR RECHT TOT ONRECHT WORDT, WORDT VERZET TOT PLICHT. Het staat op het Kerkplein in Oostzaan, waar mijn zus Marja en ik elke dag langsliepen als we naar de sporthal renden of gewoon een boodschap gingen doen. Toen we het voor het eerst zagen hebben Marja en ik echt minutenlang staan kijken. Het maakte zoveel indruk op ons. Niet zomaar. Mijn opa van moederskant, Jan Kaiser, zat tijdens de oorlog in het verzet. Zijn schuilnaam was Frits en hij was leider van de sectie Oost van de Binnenlandse Strijdkrachten. Hij overviel distributiekantoren en smokkelde wapens. Op 5 mei 1945 is hij nog betrokken geweest bij een schietpartij met de Duitsers, op de Valkenburgerstraat. Hij overleefde het ternauwernood. Dat verhaal heeft 45 jaar later uitgebreid in *De Telegraaf* gestaan, en mijn opa kreeg

als dank voor zijn verzet een handgeschreven brief van prins Bernhard.

Ook mijn moeder heeft in de oorlog, toen ze dertien of veertien was, nog met wapens rondgelopen. Ze was koerier. Mijn opa moest die wapens ergens naartoe brengen, maar een kind met een boodschappentas viel natuurlijk veel minder op. Dat is zo'n verschrikkelijk heftig idee, dat je aan je kind vraagt om voor jou wapens te vervoeren. Mijn moeder heeft altijd tegen ons gezegd dat ze, als er nu oorlog zou zijn, dat nooit van ons zou vragen. Maar de nood was toen in de Tweede Wereldoorlog zó hoog dat mijn opa weinig keus had. Daarom maakte het monument veel indruk op ons. Elke keer als we erlangs liepen werd de boodschap ons ingepeperd: als er onrecht is, móét je daar iets aan doen.

Mijn tweelingzus Marja en ik werden vroeger gepest. We droegen tot de middelbare school altijd dezelfde kleren, we hadden allebei rood haar en een bril. Echt modieus waren we ook niet. 'Als het schoon en heel is, is het goed genoeg, kind,' zei mijn moeder altijd. Daar had ze gelijk in, maar daar wonen we op school niet de populariteitsprijs mee. Dat machteloze gevoel dat je hebt als je als kind wordt buitengesloten, uitgescholden of gepest, dat is een van de ergste dingen die er zijn. Dat gevoel is blijven hangen in mij, heeft me – ook in positieve zin – gevormd tot wie ik nu ben.

Ook mijn liefde voor volleybal is voor mij van grote betekenis geweest. Ik kan het goed, het is mijn sport. Maar wat ik ook geleerd heb is dat je met volleybal alleen kunt winnen als team. Het individu bestaat, maar het collectief is groter dan de som der delen. En als je als team wilt opereren, moet

je structuur hebben, moet je afspraken maken, moet er een basis zijn, moet iemand de leiding nemen en soms moet je er blindelings op vertrouwen dat degene met wie je speelt dat doet zoals afgesproken. Daar hou ik van, daar gedij ik in. Het zijn allemaal zaken die je bij de politie terugziet en die daar zelfs van levensbelang kunnen zijn.

Ik ben geen studiebolk, nooit geweest ook. Ik volgde het vwo op het Zaanlands Lyceum, maar bleef twee keer achterelkaar zitten en moest toen van school af. Het maakte me niet veel uit. Ik had al besloten wat ik wilde: bij de politie.

In eerste instantie werd ik afgewezen. Mijn oogafwijking was te groot. Mijn teleurstelling nog veel groter, maar ik besloot me er niet bij neer te leggen. Ik schreef een lange brief waarin ik uitlegde waarom ze me toch een kans moesten geven. Waarom zou je iemand die zo gemotiveerd is als ik afwijzen op iets wat gewoon gecorrigeerd kan worden met een bril of contactlenzen. Een jaar later mocht ik het opnieuw proberen en kwam ik er wel doorheen. Ze tilden niet meer zo zwaar aan de oogafwijking, misschien omdat ze bij de politie veel mensen nodig hadden. Voor de politieschool moest ik aan een aantal eisen voldoen. Omschrijvingen als 'Ik kan me verplaatsen in gevoelens en reacties van anderen', 'Ik kan omgaan met spanningen' en 'Ik respecteer de verschillen tussen mensen' kon ik zo afvinken. Ik moest mentaal fit zijn, mocht dus geen last hebben van verslavingen of psychische problemen. Check. Tot slot moest ik fysiek in topconditie zijn. Ik volleybalde op het hoogste niveau, wat 'snelheid, kracht, behendigheid en uithoudingsvermogen' betreft zat het alle-

maal wel snor bij mij. Voor de sporttest slaagde ik sowieso met twee vingers in mijn neus.

Daarna volgde een gesprek. Zat ik als twintigjarig moppie tegenover twee van die doorgewinterde politiemannen, een jaar of twintig ouder dan ik.

‘Waarom denk je dat de politie op jou zit te wachten?’ vroeg een van die kerels. Lekker dan, dacht ik, krijg ik weer zo’n norske vent die dit meisje even de les gaat lezen. Maar ik liet me niet van de wijs brengen. Ik wilde dit dolgraag en wist zo zeker dat ik dit zou kunnen dat ik meer moed dan angst voelde.

‘Nou,’ zei ik. ‘Ik denk helemaal niet dat de politie per se op mij zit te wachten.’

‘Dat denken wij nou ook.’

Ik verschoof mijn stoel en keek ze een voor een aan: ‘Maar,’ zei ik, ‘ik denk dat de politie wel zit te wachten op mensen die tot op het bot gemotiveerd zijn dit werk te gaan doen – en dat b en ik.’

Even keken ze elkaar verbaasd aan, toen zag ik een glimlach verschijnen. Het werd daarna een heel ander gesprek. Ik werd even getest, maar was blij dat ik zo cool was gebleven.

De politieschool was een groot gebouw aan de Sloterweg in Amsterdam. POLITIE OPLEIDINGSSCHOOL NOORD-HOLLAND stond er in strakke zwarte letters op de gevel van gasbeton. Het was een school zoals alle andere: systeemplafonds, tl-licht, hier en daar wat posters aan de muur, maar verder geen tierlantijnen. Dit was de politieschool, waar orde en discipline belangrijke pijlers waren. We hadden geen computers,

maar projectieschermen met dia's en televisietoestellen waarop we instructiefilms op vhs keken. Er was plaats voor ongeveer tweehonderd aspiranten, waarvan het overgrote deel man was. Maar dit was 1987 en een van de gevolgen van de tweede feministische golf was dat steeds meer vrouwen politieagent wilden worden. Zodoende hadden zowel de mannen als de vrouwen hun eigen vleugel.

Er werd streng op toegezien dat de mannen niet bij de vrouwen op de gang kwamen en andersom. Het was niet verplicht er te blijven slapen, maar veel studenten kwamen van ver buiten de stad en op deze manier hoefden ze niet elke dag heen en weer.

Iedereen had zijn eigen kamer, of beter gezegd: een cel. Die had een raam, een bed, een stoel, een kast en een tafel met een lampje erop. De toiletten en douches waren op de gang en die moest je met elkaar delen.

Als studenten brachten we veel tijd met elkaar door. Ik woonde weliswaar dichtbij, maar ik sliep vaak gewoon op school, want dat deden de anderen ook. We studeerden samen, aten samen, sportten samen, en al vrij snel ontstonden er ook vriendschappen. Niet in de laatste plaats omdat de meesten van ons voor deze opleiding hadden gekozen vanuit dezelfde motivatie: voor mensen opkomen, onschuldigen beschermen en boeven vangen. Er zaten ook jongens bij die de politie-school waren gaan doen omdat hun vader en opa ook politieagenten waren geweest.

Veel tijd voor hechte vriendschappen had ik niet, want ik bleef ook nog op topniveau volleyballen. Vaak, als mijn me-

destudenten met elkaar uit eten gingen of naar de film, stapte ik in mijn autootje en reed ik naar de volleybaltraining. Als ik overdag vooral met mijn hoofd bezig was geweest, vond ik het ook wel lekker om 's avonds mezelf fysiek uit te putten. *Work hard, play hard.* Letterlijk.

Ik had het al snel naar mijn zin op de politieschool, maar het was er zeker niet altijd even gezellig. Toen ik er nog maar drie weken op zat, ontstond er paniek op de vierde verdieping van de vrouwengang. Mijn verdieping. Een medestudente had al eerder gezegd dat ze het allemaal niet zo zag zitten, maar dat namen we niet al te serieus. Ik wist in die tijd ook niet zo goed de signalen te herkennen en dacht dat het gewoon aanstellerij was.

Met een paar meiden bonkte ik op haar kamerdeur.

‘Doe open!’

We riepen, ramden op haar deur, maar ze deed niet open. Mijn maag kromp samen, ik kreeg het benauwd. Dit had ik nog nooit meegemaakt en dit verwachtte ik ook niet in deze omgeving. Politie mensen, die kunnen toch wel tegen een stootje?

Iemand was zo slim om de huismeester te halen, die met het zweet op zijn voorhoofd aan kwam rennen en de deur openmaakte. Ze lag op bed, om haar heen de strips van de pillen die ze had ingenomen en ze was duidelijk buiten bewustzijn. Ze bewoog niet, ze leek wel dood.

‘We moeten iets doen!’ riep iemand. ‘Ze moet wakker worden!’

Ik rende naar de douche, zette de kraan open en we tilden

haar onder de koude douche. Ze leefde nog, maar haar ogen draaiden steeds weg, ze was duidelijk totaal versuft. We bleven bij haar, in haar gezicht tikken, met haar praten, totdat de ambulance er was.

Later zei de ambulancebroeder tegen ons dat het heel goed was dat we haar bij kennis hadden gehouden, maar dat je daarvoor niet per se iemand onder de douche hoeft te zetten. In het ziekenhuis werd haar maag leeggepompt en daarna hebben we haar nooit meer teruggezien. Ik was behoorlijk onder de indruk van deze gebeurtenis: wat als we haar niet tijdig hadden gevonden? Of als ze haar dienstpistool had gebruikt? Dit moest wel even zakken. Maar ik leerde ook dat niet iedereen geschikt is voor politiewerk. Je moet uit een bepaald hout gesneden zijn, een zekere weerbaarheid hebben. Natuurlijk, die weerbaarheid, die *toughness*, die komt pas echt met de jaren en de ervaring, maar je moet het wel al in je hebben. Dat meisje had überhaupt niet op de school toegelaten mogen worden. Het klinkt hard, maar dit was 'een selectiefoutje', zoals we dat noemden.

Hoewel ik op de middelbare school twee keer was blijven zitten, kon ik wel goed leren. Het interesseerde me alleen vaak niet. Al die theorie, al dat stampwerk, ik ben van de praktijk. De visserijwet, de vogelwet; al die bijzondere wetten moet je in je kop stampen. Soms vroeg ik me af waarom ik moest weten dat alle vogels die in Europa in het wild leven beschermd zijn, behalve de tamme duiven en de tamme knobbelzwanen. Of waarom ik moest weten wat een 'peur' is ('het vistuig, be-

staande uit een al dan niet aan een roede verbonden lijn of snoer zonder haak of haken waaraan een hoeveelheid wormen is bevestigd'). Ik wilde gewoon politieagent in Amsterdam worden en niet, met alle respect, boswachter in Twello of zo.

Maar het is ook wel logisch: op de politieschool word je op alles voorbereid. We hadden zes uur per week sportlessen, van hardlopen tot judo en zelfverdediging. Ik leerde hoe ik iemand zo snel mogelijk een wapen afhandig moest maken, hoe ik mannen van twee keer mijn gewicht kon overmeesteren, maar ook hoe ik een tegenstribbelende drenkeling moest redden. En dan niet in badpak maar in overall met schoenen aan het water in.

Ik leerde hoe ik bij een verkeersongeval de politieauto moest neerzetten, hoe je slagaderlijke bloedingen kunt stelpen, wat ik precies moest zeggen tegen de meldkamer als ik iets wilde doorgeven. Ik leerde hoe ik een slechtnieuwsgesprek moest voeren, hoe ik moest bemiddelen bij huiselijke conflicten tussen mensen die mijn ouders hadden kunnen zijn en hoe ik in een auto op hoge snelheid door druk verkeer moest rijden ('rust' was daarbij het toverwoord).

Maar behalve al die praktische dingen die je als politieagent moet kunnen, leerde ik wat het betekent om politieagent te zijn. Wat het betekent dat mensen een beroep op je doen als ze in nood verkeren, dat ze van je afhankelijk zijn – soms gaat het om hun leven –, dat ze je moeten kunnen vertrouwen, op je moeten kunnen rekenen. Als je dat niet begrijpt kun je, of beter móét je geen politieagent worden. Natuurlijk was er op de politieschool ook ruimte om te lachen,

maar het ging om het leren van die waarden, om het internaliseren van wat het betekent om politieagent te zijn. Discipline, fitheid en orde. *No bullshit*, want we hebben een doel. En dat doel is groter en belangrijker dan de student. Daarom voelde ik me er als een vis in het water.

En toen kwam de dag dat we ons dienstpistool kregen uitgereikt. Het was een Walther P5 en het was voor mij een heel indrukwekkend moment. Hij lag voor me op tafel in het klaslokaal, zwart glimmend. Nu nog onschuldig, maar levensgevaarlijk. 'Nergens aankomen,' kregen we te horen. Ik realiseerde me dat het nu menens was. Dit pistool zou ik misschien ooit moeten gebruiken. Om mijn eigen leven te redden of dat van een ander. Ik moest alle onderdelen goed bestuderen en het pistool eindeloos uit elkaar halen en weer in elkaar zetten. Hoe zit je patroonhouder in elkaar, wat gebeurt er op het moment dat je de trekker overhaalt en de patroon de loop verlaat, welk veertje zit waar?

De opleiding was pittig voor me. Niet zozeer omdat het er op school zo heftig aan toeging – dat viel wel mee. Maar ik volleybalde ook nog op topniveau. Mijn dagen bestonden uit studeren-sporten-studeren en een klein beetje slapen. Overdag ging ik naar school, leerde ik wetboeken uit mijn hoofd en keek ik voor de duizendste keer hoe mijn lieve Walther in elkaar zat. 's Avonds verruilde ik mijn politieuniform voor mijn volleybaloutfit en sloeg ik de ballen naar alle hoeken van de sporthal. Ik vond het heerlijk om mezelf zowel fysiek als geestelijk tot het uiterste te pushen.